

Soglasno so bile sprejete njegove teze. V teh se opominja deželni zbor na dolžnost, preskrbeti učiteljstvu stanu primerne plače — za sedaj v prvi vrsti draginjsko doklado. Učiteljstvo naj pride v enakost glede plače z državnimi uradniki 11.—8. činovnega reda. Regulira se naj točka glede štetja svoječasnih podučiteljskih let. Gre nam 30% draginjska doklada, pa zadovoljimo se s 20%, dokler se končno ne uredi uravnanje plače. Poslanci morajo dobiti vir denarju itd.

Točke priobčimo koncem Gassareckovega govora v celoti.

Drugi govornik, tovariš Otter, je še nekaj dodal ter je govoril na srca navzočim poslancem. Ožigosal je pa tudi, da graški napredni listi niso dovolj pisali o naših zadevah. Končal je svoj govor, ki je bil jednat, četudi kratek, z besedami:

„Darum ihr Boten dort in unseres Landes Hallen,
entscheidet recht, o, zaudert nicht!
Laßt unsern Raf ja nicht vergeblich hallen!
Was ihr versäumt — o, tut es jetzt! — Tut eure Pflicht!“

Vse je navdušeno, vse je razburjeno! . . .

Govorili so še meščanski učitelj Herz, učiteljica Wodiczka, ki se je zahvalila tovarišem za delo in trud. Kot predsednica ženske učiteljske združitve se je izrazila, da gredo štajerske učiteljice hrabro v boj za svoje stanovske interese in da se hočejo s tovariši skupno bojevati. V imenu učiteljic ženskih ročnih del je referirala gospica Fettingerjaeva. Tudi njeni predlogi so se sprejeli. Vse je bilo soglasno, vse edino.

Končno se je Gassareck zahvalil predsedniku štajerske učiteljske zveze Holzerju za imenitno vodstvo, nakar je ta zaključil velepomemben shod, ki je trajal čez 3 ure.

Tako impozantna manifestacija mora imeti ugodne posledice.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

— registrovana zadruga z omejenim jamstvom. —
Promet do konca prosinca 1907 K 12.533.67.

Naznanilo. Kdor želi od zadruga kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštnih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Bedno stanje učiteljstva in zahteva po odpomoči.

Na javnem splošnem shodu štajerskega učiteljstva v Gradcu, dne 2. februarja 1907, govoril Karel Gassareck. Po originalu poslovenil — lj —

Načrt:

1. Pogled nazaj.
2. Državna in deželna politika.
3. Naš gospodarski položaj.
4. Draginja.
5. Kako se napram tej ravnaajo drugi stanovi?
6. Kaj hočemo?
7. Kako doženemo svoje želje?
8. Pogled v bodočnost.

Pred kratkim je prišla javnost na to, da imamo šolske otroke, ki trpijo glad. Krik ogorčenja o slabem položaju, da imamo otroke, ki se mučijo z duševnim delom, a se ne morejo do sitega najesti, je šel po deželi.

Sočutje se je oglasilo, in v vseh krajih so gledali na to, da odpravijo ta mučni položaj.

Lepo znamenje modernega življenja. — Danes je zbrano učiteljstvo velike, bogate dežele. Ono kliče vsem, ki ga hočejo slišati:

Mi živimo v bedi — naše delo nas ne preživlja, delo na ljudskih šolah, kjer se naj vzgajajo otroci ljudstva v bodoče državljane.

Kdo nas naj sliši?

Vsa dežela! Starši naših učencev, kmet v gorah, meščan v mestu, mogočnejši v deželni sobi! Ali nas oni razumejo — ali se bo omeščal njih čut pravice, njih čut spodobnosti, omeščalo njih sree?

Mi hočemo danes na tem poizkusiti — mi hočemo odkrito in prosto, ne oziraje se na kake pomisleke glede nas ali drugih, odkriti svoj slabi položaj in zahtevati pomoči.

Ni na mestu nobeno sramežljivo zakrivanje in zanikanje, odtrgajmo zaveso od oces, položimo prste na rano, zakličimo onim, ki so dolžni za nas skrbeti: Pomagajte!

Takoj začetkoma, da izginejo vsi dvomi, pribijmo:

Nihče drugi kakor deželaštajerska, deželni zbor in deželni odbor je odgovoren za to, da gine v sili in v siromaštvu vse deželno učiteljstvo — nihče drugi ni poklican in dolžan po obstoječih zakonih nam pomagati kot deželni zbor v Gradcu, ki sklepa plačilne zakone in ki čuje nad ravnanjem z deželnim šolskim zakladom.

Zato govorimo danes k deželi štajerski in k njenim deželnim zborom.

Nobeden član našega stanu ne spada k tej zastopniški korporaciji.

Nobeden član našega stanu ne more tedaj voditi naše zadeve na najvažnejšem mestu.

Kot slabo nadomestilo je sklicalo učiteljstvo to splošno prosto zborovanje.

Mi se hočemo potezati za zaščito pri poslancih.

Visokocenjeni člani deželnega zbora, visokocenjeni zastopnik oblastnij, čujte nas — napravite si sliko o našem položaju! Mi pa upamo, da nas boste razumeli in nam zatorej tudi pomagali.

Splošni šolski dolžnosti niso zadostovale naprave prejšnjih časov. Nedostatna je bila priprava stroškov; zato hrepenenje po prevratih:

Državni zakon pusti, da imajo dežele stroške za šolstvo — deželni zakon zapoveduje pa šolskim občinam, da plačujejo. Vse se pa brani poravnati vsote za šolska poslopja, plačo učiteljstvu, penzijo, učila, nadaljevalno izobrazbo itd.

To so pri nas blagoslovi avtonomije!

Pri vsem tem se pa naloži učitelju naloga, takega obsega in take globokosti, da je on ne more premagovati. Odgovoren pa je vrhutega še tudi za neuspehe, ki jih sicer zakrivi sistem. Naši šolski odnošaji odgovarjajo glede na njih uredbo in sredstva njih vzdrževanja samo temu stanju, da ta ali oni oče svoje otroke more pustiti nekaj učiti se, ne pa mora. Šola vlačí s seboj ves mogoč balast za takozvano učeno omiko, ki se je pred časom še kot važna imenovala. Obrobljena pa je z marsikatero kramo, samo da se napravi politiško in versko nenevarna.

Samo ljudska šola — šola za ljudstvo v tem smislu, da se vsi otroci nauče v nji najpotrebnejšega za življenje — to sedanja naša šola ni, četudi se mi jako trudimo biti ljudski učitelji.

K temu bi v prvi vrsti trebalo, da ona obravnava ljudstvu potrebno učno snov in da vzgojuje. Nadalje je samoobsebi razumljivo, da se v šoli ne vzgaja in omikuje čreda, ampak ljudje.

Zato se naj vzgojitelju tudi ne da množine 80, 100 in več učencev, ker ni mogoče na toliko množico vplivati v povoljnem smislu.

Kjer se zahteva kako eksaktno delo — stavijo se možne zahteve. V šoli splošnega silenja (Schule des allgemeinen Schulzwanges) pa stavijo nemožne: Odgovornost imajo tisti, ki tako ukazujejo, pa v redu izvrševati nočejo, oziroma ne morejo.

Kam pa izginejo velikanske vsote, ki se izvlečejo iz žepov kupovalcev ob višji ceni vsakoterega blaga?

Vse ni javno znano, pa popolnoma zakriti se vendar marsikaj ne da.

Najpoprej naše državno gospodarstvo! Tribut ogrski, tribut militerizmu! Tribut narodnemu šovinizmu, splošni zmešnjavi! Itd.

Poglejmo si sosednje države, ki so boljše vladane. Tu imamo toliko sovraženo Prusijo. Ona stoji finančno izborna. Poglejmo si druge nemške države, vse premagajo gospodarske težkoče brez posebne bede. Kaj je imela vse Francija storiti in kaj je stóčila! Že zopet koraka na čelu kulture in svobode.

Kako varno in mirno, kako dobro živi državljani malih držav — v Švici, na Nizozemskem itd.

Pa Avstrijec? — Da, Avstrijec — gleda gospodarskemu polomu nasproti, ker je teptan od popolnoma napačne državne politike.

(Dalje.)

Krivoverski klerikalizem — učiteljstvo te kliče pred sodbo ljudstva.

Stojimo na pragu velikih političkih izprememb. Privilegirani stanovi, ki so kruto vladali v naši domovini in očetujavi, izginejo za vedno s političkega obzorja. Splošna volilna pravica napravi izpremembo, ki bo marsikomu neljuba. Demokratska načela pridejo odslej na površje; brezpravni trpini bodo imeli odslej političke vaje v rokah, ker tvorijo ti pretežno večino prebivalstva. Kako se izvrši bodoča državnozborna volitev, ne moremo danes vedeti natančno, vendar zanesljivo vemo, da bo imela naša klerikalna stranka ogromno večino v bodoči državnozborni delegaciji. Ravnotako vemo zanesljivo, da bo naš liberalizem žalostno poražen, a to le zbog svoje lastne krivde. Pojasnili smo že na drugem mestu večkrat razne skeleče rane našega liberalizma. Slaba organizacija, nedelavnost, domišljija, zabavljanje zoper političke nasprotnike, zasramovanje, osebni napadi, žaljenje, obrekovanje in ponižanje teh je bilo glavno delo liberalnega časopisja. Gorje mu, kdor se je drznil kaj očitati tem politikom. Zgrabili so takoj za kol in udarili po njem — tako se je zgodilo tudi z nami. Lepe narodne ideje niso znali varovati kot zvezde vodnice — vezali so se z narodnim nasprotnikom, kar jim je dalo smrtni udarec. Narodna stranka do danes nima niti svojega glasila; to delo opravlja na Kranjskem po svoji glavi in po svojem ukusu „Slov. Narod“. Priznavamo, da ima dobro časnikarstvo veliko moč, a ta moč mora biti zvezana s pozitivnim delom, drugače se izpremene najboljši nasveti v prazen nič. Liberalizem je bil pri nas zagovornik privilegirancev, za demokratska načela mu ni bilo veliko mar, ni znal in tudi ni hotel pridobiti na svojo stran narodove mase, kjer tiči moč in bodočnost politike — v neprestani borbi zoper duhovščino in vero, je odbil maso od sebe. Kolikor bolj je izgubljal tla pod seboj liberalizem, tembolj si jih je znal pridobivati klerikalizem. V tem boju se ni naš liberalizem naučil prav ničesar. Videl je, kako zna mojstersko klerikalizem uporabljati vsako liberalno napako v svoj prid, a ta se ni oziral na to —

hodil je in še hodi s svojimi trmoglavimi napakami naprej. Marsikdo — zlasti izmed učiteljstva — se je nadejal, da ga okrepi, spravi v pravi tir in na noge zadnji zaupni shod. Danes je vsaka stranka brez svojega glasila in intezivnega dela po programu prava „fata morgana“. Zaupniki so sprejeli sicer nasvet učiteljstva, da naj ima stranka svoje odgovorno glasilo — a ostalo je vse pri starem.

Ne čudimo se, da raste našemu klerikalizmu, ko vidi ta razdor, od dne do dne večji greben. Ta razdor v politiki je za naš narod pogubonos. „Kjer se dva prepirata, ima tretji dobiček“, pravi naša narodna prislovica. Dobiček ima pri nas zaradi tega — Nemeč, ki ga naša skrbna vlada podpira v naše raznarodovanje in v njegov gospodarski napredek. Do poraza Nemcev na Kranjskem so bili edini vsi naši narodni sloji; vsi so se borili složno za narodne pravice in s tem so dosegli, da ima naš jezik pravice v uradu in zlasti po ljudskih šolah. Okolo leta 1880. je nastal v tem oziru prevrat. Vlada je poslala za škofa v Ljubljano dr. Missijo, ki je zasejal klerikalno ljuliko v takšni meri, da je prišel naš narod do bratomornega medsebojnega boja — nastali sta klerikalna in liberalna stranka, ki sta si še danes hudo v laseh. Priznati moramo, da ima tudi ta medsebojni boj mnogo dobrih posledic zlasti v tem oziru, da se je začel gibati na političkem polju naš preprosti narod. Zbudil se je iz mrtvila, čital političke liste, se udeleževal političkih shodov — in s tem je mnogo napredoval. Poudarjati moramo tudi, da ne smemo v tem boju gledati na vsako malenkost, ker v boju leté kopja na vse strani. Zadalja so marsikomu skeleče rane; za nekatere so bile rane celo smrtonosne. Najljutejši boj se je bil in se še bje za šolo in šolsko odgojo. Znana je prislovica: „Kdor ima v rokah šolo in šolsko odgojo, ta ima v rokah bodočnost“. To je našim političkim strankam prav dobro znano, zato sta se obe borili za nadvlado šole in učiteljstva.

Okolo leta 1870. je liberalizem iztrgel klerikalizmu iz rok šole, ki je bila pred to dobo, v takoimenovani konkordatski dobi, v najžalostnejšem stanju. V šolo je hodil, kdor je hotel; obveznega pouka ni bilo, zlasti med preprostim ljudstvom je le malokateri znal čitati in pisati; o drugih znanostih, ki se danes poučujejo po ljudskih šolah, in o ljudski odgoji, ki je danes glavna zadača ljudske šole, ni bilo takrat ne duha ne sluha. Po zgledu drugih naprednih narodov, zlasti Nemcev, je izdala v tem času naša vlada šolski zakon, ki je še danes v veljavi, a je nepopolen in potreben v marsičem temeljite uravnave in poprave. Po tem šolskem zakonu so se odgojevali avstrijski narodi in med temi tudi naš slovenski narod. Da je ta šolski zakon napravil na polju prosvete mnogo dobrega, tega ne more oporekovati in ovreči najhujši in najzagrizenejši sovražnik današnje šole. Temelj temu šolskemu zakonu je versko-nravna odgoja z natančno razdelitvijo gradiva pri pouku ter določbe o natančnem in strogem postopanju za učiteljstvo in vse druge funkcionarje pri šolstvu. Učiteljstvo je navezano s prisego držati se strogo šolskih zakonov. Ker ima ono odgovornost, trud, delo in tudi prvo in glavno ulogo pri šolstvu, se tudi ono zaveda svoje dolžnosti — potegovalo se je in se še vedno poteza za napredek šolstva in odgoje, za organizacijo, čast in svoje poštenje v okviru šolskih zakonov. Nov šolski zakon je odvzel duhovščini nadvlado nad šolo, pač pa dal tej oblasti sodelovati pri odgoji ali poučevati verouk po naših šolah. Ker so pa v naši mnogojezični državi tudi razne verske sekte, poleg katoličanov tudi protestantje in židje, je bilo težko uravnati obvezno šolstvo po veroizpovedanjih. Poleg katoličanov so tudi drugi verniki avstrijski državljani, ki imajo vse dolžnosti in pravice s prvimi po avstrijski